

**แนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิกาสินทรีย์
ในภาคเหนือของประเทศไทย: การประยุกต์ใช้แนวคิดห่วงโซ่มูลค่า**
**Guidelines on Improvement of Organic Arabica Coffee Farmers Potential
in the Northern of Thailand: The Applications of Value Chain Concept**

ชนิตา พันธุ์มณี¹ และอัมรินทร์ คีรีแก้ว²
Chanita Panmanee¹ and Amarin Keereekeaw²

¹คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

กาแฟอาราบิกาเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่ช่วยสร้างโอกาสทางอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย ในทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการปลูกกาแฟอาราบิกาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบการใช้สารเคมีเข้าสู่ระบบอินทรีย์ ซึ่งสาเหตุสำคัญ คือ กระแสความนิยมในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับมาตรฐานคุณภาพและการเพิ่มมูลค่าในผลิตภัณฑ์ การพัฒนาห่วงโซ่มูลค่ากาแฟอาราบิกาสินทรีย์จึงเป็นประเด็นที่หลายคนให้ความสนใจมากขึ้น ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงได้นำการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าประยุกต์ใช้ในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของผลผลิตกาแฟจากต้นน้ำไปยังปลายน้ำ และสร้างแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและผลผลิตเพื่ออธิบายอำนาจของผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่มูลค่า โดยนำเสนอในรูปแบบของปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่มูลค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่มูลค่าในพื้นที่เป้าหมาย 4 พื้นที่ที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่มูลค่า แต่จะแตกต่างกันในบางกระบวนการทางการตลาด สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร พบว่า การผลิต การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาดและการจัดจำหน่าย และปัจจัยส่งเสริมทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยอันดับต้นๆ ที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ในส่วนของความเป็นไปได้ในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต พบว่า มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการตลาด ด้านเทคนิค ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเงิน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัย เป็นประโยชน์ต่อการสร้าง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพทางด้านการจัดการการผลิต การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกร

คำสำคัญ: กาแฟอาราบิก้าอินทรีย์ การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ศักยภาพของเกษตรกร

Abstract

Arabica coffee is one of economic crops creating occupations and income for the people in the northern of Thailand. During the past decade, Arabica coffee growing systems has changed from chemical used to organic systems. The key reason is the incremental popularity in safe and environmental friendly food consumption. To achieve the standards and high added value, the improvement in organic Arabica coffee chain is the important issue for taking into account. Accordingly, in this research, value chain analysis is applied not only to explain the significant change processes of coffee products from upstream to downstream but to map input-output relations identifying power asymmetries along the chain and represent the crucial factors influencing on each node, especially, grower sector. The findings reveal that the linkages among value chain actors separated in four selected areas are similar in participant linkages but different on some marketing processes. For the factors affecting the upgrading of growers' potential aspect, the result shows that operations, human resource management, marketing and sales, and environmental factors are the priory factors took into account for improving farmers' potential. In terms of value added feasibility, the results display that the Arabica coffee is possible to increase value in marketing, techniques, management, and financial aspects. The outcomes of this research are useful guidelines for improving the potential of the farmers such as the enhancement of production management potential, the information sharing and the network strengthening.

Keywords: Organic Arabica Coffee, Value Chain Analysis, Feasibility Analysis, Farmers' Potential